

IN MEMORIAM

TROJÁN ALFONZ. December 15-én meghalt *Troján* Alfonz festőművész, rajztanár Budapesten, ahol betegségének gyógyítása céljából a Herzog-klinikát kereste fel. Még fiatalember volt, Egerben született 1894 október 30-án s középiskoláinak elvégzése után 1912—18. a Képzőművészeti Főiskolának volt növendéke, ahol rajztanári oklevelet is szerzett. Mint rajztanár működött az egri cisztercita főgimnáziumban. Kiállításainak nem vett részt, bár szorgalmasan foglalkozott tájképfestéssel. Legutóbb is iskolai szünetidejét a szentendrei művésztelepen töltötte, hogy stílusát fejlessze.

REMSEY SÁNDOR. Karácsony estéjén öngyilkosságot követett el *Remsey* S. Sándor fiatal festőművész Budapesten. A vezetés tette azért határozta magát, mert nem bírta tovább elviselni a nyomort. *Remsey* két másik festő-testvérel, a „Spirituális Művészek” nevű művészársaságnak volt tagja és többnyire ennek a társaságnak kiállításain szerepelt a Nemzeti Szalóban. Budapesten született 1902-ben, tanulmányait a gödöllői művésztelepen végezte, képeire azonban nagyrítkán talált amatőrt, úgyhogy a legnehezebb viszonyok közt tengette életét s már előzően is többször kísérlete meg az öngyilkossággal. Tavaly melancholikus hangulatú tájképeket állított ki, előzően néhány kompozíciót (Engedjétek hozzám a kisdedeket, Meditáció stb.), legutóbb pedig a Lipótvárosi Társaskör helyiségében mutatta be műveit néhány művész-barátja társaságában. Hagyatékában mintegy húsz festményt találtak.

MADARÁSZ GYULA. Néhány falusi részletet, azután madárképeket állított ki a háború előtt való években a Múcsarnokban *Madarász* Gyula, akit hajlott korában december 29-ikén ragadtat el a halál Budapesten. *Madarász* nem festése, hanem különleges szakmája, a madártan révén vált messze földön ismertté. Igazgató-őre volt a Nemzeti Múzeumnak s egész életét a madarak tanulmányozására fordította és ezt a tudományt sok becses kutatással gazdagította. E célból Ausztrália kivételével bejárta az összes világrészeket, tapasztalatairól pedig nagybecsű szakmunkákban számolt be. Ezeket magarajzolta, magafestette madárképekkel illusztrálta. *Nécsey* István óta nem volt nálunk senki, aki oly szép madárképeket festett volna, mint ő. De festett ezen kívül számos tájképet és csendéletet is. Nemeskisfaludi *Madarász* Gyula Budapesten született 1858 május 3-án és 1880 óta tagja volt a Nemzeti Múzeum Állattára tudós

gárdájának. Monumentális szakműve „Magyarország madarai” cím alatt jelent meg 1899—1903.

ÁRKAY ALADÁR. Súlyos veszteség érte művészetünket *Árkay* Aladár építész és festő halálával. Delelőjén állott művészeti fejlődésének s egyik főművét, a győr-gyárvárosi r. k. templomot csak nemrégiben, 1930 decemberében koszorúzza a Kisfaludy Társaság a Greguss-díjjal. A nemesen elgondolt, tiszta építészeti eszközökkel alakított mű osztatlan elismerésben részesült és mesterét kiváló eredetiségű, komoly, meg nem alkuvó művészek mutatta. *Árkay* az ő legfontosabb építési műveit nem alakította a műtörténeti stílusok valamelyikének formanyelvén, hanem egyenest anyagából és céljából indult ki s a vezetés egyik-másik munkáján romános tagozatokat vélne látni, úgy ez valóban csak pusztán látszat és inkább arra mutat, hogy az erősen hangsúlyozott falsíkot és tömegelosztást époly puritán közművesi módon fogta fel, mint a román stílus korszakának sok, époly puritán mestere. Az építészeti célok, amelyek a győri templomban ritka erővel valósultak meg, már jóval korábban vezetőmotívumai voltak a budapesti, Vilma királynő-úti ref. templom megtervezésénél, époly gondolkodott a budai, Keleti Károly-utcai Rákóczi-émléktemplom és a városmajori kápolna alakításánál is. Az a másfél évtized, amely alatt ezek a szentélyek keletkeztek, a szakadatlan fejlődés idejét jelenti. Azonban nemcsak templomokat épített: egy rendkívül festői alkotása, a Babocsay-villa volt tanúság arra, hogy nemcsak a monumentális feladatok megoldásához értett kivételes tehetsége, hanem az olyan építészeti miniatűrökhez is, mint a jelzett villa, amely sokáig hímes ékszere volt az Andrássy-út Városligetbe torkoló részének, de amelyet építőművészetünk kárára utóbb a felismerhetetlenségig átalakítottak. Igazi művészi gondnal tervezett mindent s mert egyes feladatoknál még a lakás bútorait is tervezte zamatos magyar ízléssel: iparművészetünk is lelkes munkást vesztett halálával. Mindezekben a tervekben és alkotásokban a tehetségen és művészeti kultúrán felül különösen meg kell becsülnünk azt az erényét, hogy alkotásai valóban magyarosak, nem utánzatai a népművészetnek, amely szívéhez nőtt, hanem elgondolásuk végső szálai ugyanabba az ős-televénybe nyúlnak, amelyből amaz kisarjadt. Ott is az az eszményy lelkesítette, amely Lechner Ödönt, de őt sem utánozta, hanem igyekezett a maga külön útjain époly zamatosan eredeti lenni, mint az a nagy mester. Költői képzeletének frissesége szinte különleges, csak neki sajátos hangula-

tot tudott teremteni elsősorban templom- és kápolna-műveiben s valóban elmondhatjuk, hogy ezen a téren az ő nemzedékében nem volt versenytársa. Az egyházművészetet senki sem képviselte kevesebb formalizmussal és több bensőséggel, mint ő. Mint ember, egyike volt a legszeretettelősből, finom, nobilis gondolkodásmódját nem fogják elfelejteni azok, akik vele az életben csak egyszer is találkoztak.

Arkay Aladár Temervárott született 1868 február 1-én. A középiskolában Balló Ede volt az, aki tehetségét felismerte s a természet után való rajzolásra biztatta. A reáliskola elvégzése után nehéz választás előtt állott: építész is szeretett volna lenni, festő is. 1886-ban tehát beiratkozott a budapesti Műegyetemre, egy évvel utóbb pedig az akkori Mintarajziskolába is, ahol *Greguss, Székely és Lotz* voltak tanárai. Rövid ideig magániskolában is festgetett, 1892-ben pedig ugyanezt cselekedte Párisban, de egy évvel utóbb már Bécsben találjuk, ahol nem festő, hanem építészeti tanulmányokkal foglalkozott, az akkor jóhírű *Fellner és Helmer* színházépítők irodájában. Azután Budapesten telepedett le, ahol másfél évig a budai várpalota építésénél munkálkodott *Hauszmann* Alajos oldalán.

Budapesti tevékenysége azonban már korábban kezdődött, mert mint fiatal építész 1889-ben pályázott egy városi szökőkút-tervvel s meg is nyerte az első díjat. 1895–96-ban közreműködött a honvédfőparancsnoksági palota építésénél és ugyancsak első díjat nyert a budai vígadó tervpályázatán, amelynek egy *Kallina* Mórral közösen készített, még műtörténeti stílusban szerzett terve kivételre is került 1897–98-ban. Közben mint festő is bemutatkozott: 1894-ben egy férfi-arcképevel szerepelt a Műcsarnokban, később is kiállított ott utcaképeket, hangulatos balatoni motívumokat (többnyire akvarellek). Egy ily műve a Szépművészeti Múzeumba került. Épített művei közül 1895-ben készült a már említett Babocsay-villa, 1912–13-ban a Vilma királynő-úti ref. templom, 1926-ban a budai Rákóczi-emléktemplom, 1930-ban a győri templom, közben néhány lakóház a Bírák és Úgyészek svábhgyi telepén stb.

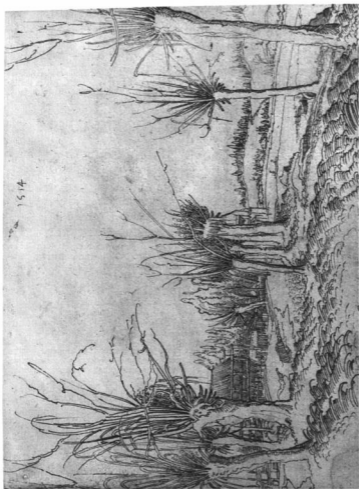
Éz év januárja végén hirtelenül súlyos influenza döntötte ágyba és február 2-án sírba vitte építőművészetünk egyik legeredetibb, legjelesebb mesterét.

UDVARY GÉZA. Hosszú betegeskedés után február 4-ikén meghalt Budapesten *Udvary Géza* festőművész, az Iparművészeti Iskola tanára. Képeivel igen gyakran találkozott a közönség a Műcsarnokban, amelynek legszorgalmasabb kiállítói közé tartozott. Szinte típusosak voltak ott az ő renaissance-kosztümbe öltözött firenzei vagy velencei karakterképei, amelyek arcához gyakran ön-

magát használta modellül. Ezek az olaszországi emlékek és a renaissance szomsza végig kísérték egész életén. Amde szorgalmas munkássága nem merül ki ezekben a ránézve jellegzetes művekben, mert a legkülönbözőbb feladatok megoldásával találkoznunk munkái sorában, kezdve az apró ex-libristól el egészen a fallfestményig. Mint illusztrátor Kisfaludy Károly műveit látta el képekkel, készített arcképeket (Maróthy Margit), történeti festményeket (IV. Béla menekülése, Toldi Miklós), gobelin-tervet (Mátyás bevonul Budára), falképeket (a pannonhalmi ezredés emléké, a gellérthegyi Kálvária egyik stációkápolnája, az Országházban (Kosuth Lajos és Hunyadi János), oltárképeket. Emellett több évtizeden át tanított az Iparművészeti Iskolában.

Ohídi *Udvary Géza* a szemlényegei Perbeniken született 1872 szeptember 20-án. Sok éven át folytatta tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán (1894–97), azután *Lotz* Károly mesteriskolájában (1897–1903), de Rómában, Münchenben, Párisban is. Alig hogy kikerült *Lotz* iskolájából, aki a legnagyobb hatással volt rá, tanára lett az Iparművészeti Iskolának (1903). Kiállított idehaza és Velencében, a Székesfőváros megszerzte néhány képét (Patricius, Uló leány, Arkádós udvar), a Képzőművészeti Társulat megvette Színfoltocskák c. képét a kassai múzeum számára. Tevékeny részt vett művészeti életünkben s halála híre általános részvétet keltett.

KARCSAY LAJOS. Egykor festő volt, azután birtokán gazdálkodott Sopron megyében késő őregkoráig *Karcsay* Lajos s most híre jött, hogy február 11-én, 72-ik életévében meghalt nagygeresdi kúriájában. Bár a múlt század vége felé abbahagyta hűszéves művészi munkálkodását, neve mégis jelentős és fontos modern művészetünk történetében, mert egyike volt az első magyar festőknek, akik új szemlélet, új előadásmód, új érzés képviselőiként léptek fel a már-már elmeredő akadémizmus idejében. *Karcsay* Lajos szerény és sötétvázó természete ellenére már ifjúkorában a megszokott átlag-stílustól az egyéni természetszemlélet felé kormányozta tehetségét: a szíve szerint készült „Almaszűret” tanúság rá, milyen biztos kézzel és milyen friss tehetséggel tudta a müncheni *Gabli és Seitz* iskolájában uralkodó barna-aszfaltos festés dogmái ellenére a festői színlátás, a közvetlen szemlélet, a tiszta naturalizmus kínálta szabadságokat művészi értéké emelni. Ő egyike legelső és legértékesebb festőinknek, akik az en-plein-air festés új lehetőségeit kiaknázták és szinte unikum-számba megy, hogy ezzel a képpel mégis elnyerte (1886) a Műcsarnokban a Ráth-díjat. Az ifjabb nemzedék nagy reményekkel és nagy várakozással nézett e valóban festői tehetség teljes ki-

HUBER, WOLF (1490 KÖRÜL—1553): FÜZES TAJ MALOMMAL. 1514
Tollrajz. Az Esterházy-gyűjteményből. Orsz. M. Szépművészeti Múzeum

bontakozása elé. Ezek a remények azért nem valósultak meg, mert *Karcsay* visszavonult birtokára és azontúl minden gondját a gazdálkodásra fordította. Egész legéndák keletkeztek ennek az elhatározásának okairól, amely egy virulóan nekiindult értékes művészpálya hirtelen abbamaradásával jelentékes veszteségévé lett művészetünknek. De bármi indította is erre a lépésre: neve, működése megmarad festészetünk történetében.

Karcsay Lajos a vas megyei Kiskölkeden született 1860 február 18-án. A gimnáziumot Sopronban járta, az érettségi vizsgát Pápán tette le. Szülei diplomás embert vagy gazdát szerettek volna belőle nevelni, de mert *Karcsay* ellenállhatatlan vonalmat érzett a festészet iránt, végre is (1878) a müncheni akadémia küldték, ahol ugyanazt az iskolát járta, mint modern művészetünknek egy másik fontos szereplője, *Hollósy* Simon. S évek során át ott is maradt és ott festette legfontosabb munkáit. Ezek csakhamar megjelentek a Múcsarnok kiállításain, így 1884-ben a Kertészlány, 1885-ben a Meszelő lányok, Gyí te fakól, Kedves emlék, 1886-ban Menet a vásárra, Almaszüret, 1887-ben a Vársári jelenet, Gombház, ha leszakad lesz más..., Az incselkedő, A fősvény, 1888-ban újra a Kertészlány, A titok, 1890-ben A boszorkánykonyha. A soproni kiállításon láthatók voltak 1927-ben a Pulykák az udvarban, a Nemzetes úr. A nyolcvanas évek elején készült az Elhagyatva (vázlat), mely most a Szépművészeti Múzeum tulajdona, 1887-ben festette Münchenben életképét, a Duzzogók címűt (repr. *Magyar Művészet* III. (1927) évf. 19. l.). Ezek közül öt ki volt állítva a Múcsarnokban 1927-ben rendezett Magyar táj-és életképek kiállításán. Egyik képe (A fősvény) a budai kir. várpalotába került, más munkái vitéz *Simon Elemér* sopron megyei főispán és dr. *Karcsay* Gyula tulajdonában vannak.

WOLFNER JOZSEF. Bár nem volt művész, mégis művészeti kultúránk halottja *Wolfner József*, akit február 16-án szőlített el körünyéből a halál. Tevékenységének köre a könyvkiadás volt és ezen a téren 1885 óta, amikor a *Singer* és *Wolfner* kiadócéget megalapította, nagyszabású eredményeket ért el. Minket azonban ebben a folyóiratban azok a vonatkozások érdekelnek, amelyek őt a művészethez fűzték. Ezek pedig többfélék és jelentékesek. Elsősorban kiadványait igyekezett mindenkor a kor művészi színvonalán tartani s hogy ez sikerrel járt, arra bizonyosság, hogy legutóbb is a kiadásában megjelent Pósa-féle Arany Abécét tüntette ki a kényes ízlésű Bibliophil Társaság. Számtalan kiadványában az illusztrátorok egész hadát foglalkoztatta s állandóan azon volt, hogy kiadványai ne csak jó, hanem szép könyvek is legyenek. Ő volt az első nálunk, aki iskolakönyveit oly mesterséggel illusztrálta, mint például *Med-*

nyánszky. Legszerosabb viszonyba a művészettel néhány oly kiadvánnyal lépett, amelyek hatatos tényezőivé lettek a művészet népszerűsítésének. Ő volt az, aki hatalmas album alakú művet íratott *Malonyay* Dezsővel *Munkácsy*ról s e sokezer példányban terjesztett mű, a kor színvonalán álló reprodukcióival, először ismertette meg a közönség széles köreivel a teljes *Munkácsy*-t. Ő volt az, aki a Képzőművészeti Társulattal kötött egyezmény alapján megalapította és 17 éven át fentartotta a „Művészet” című folyóiratot s kiadói áldozóközségével a kor nyomdai-technikai színvonalán tudta tartani. Mily hatatos lehetett e folyóirat hatása, kivülálglik, ha elgondoljuk, hogy leleményes és fáradhatatlan buzgalma révén kevéssel a háború előtt a folyóirat elérte a tízezer példányszámot, oly szám, amelyről a régebb kiadók álmodni sem mertek volna. Ugyancsak az ő kezdeményezésére s az ő kiadására értek el a Múcsarnok ízléses katalógusai odáig nem remélt példányszámot. E művészeti vállalkozások kitervelése, gondos adminisztrálása, páratlan propagandája rávallott a genitális kiadóra. Ezernyi-ezer emberhez vitte közelebb a művészetet s költögette az iránta való érdeklődést, de belső hajlama személy szerint is szoros kapcsolatba hozta kiváló mestereinkkel. Ezek közt is elsősorban *Mednyánszky*-val, aki legszerosabb baráti köréhez tartozott. Aki ezt a nagy művészt ismerte, tudta, hogy lágy szívűségénél fogva szinte prédájává lett fosztogató ingyenélőknek. Erre a szomorú körülményre *Malonyay* és *Pekár Gyula* hívta fel *Wolfner* figyelmét, aki azután sok éven át nagy fáradtsággal végezte *Mednyánszky* ügyeinek bonyolult adminisztrációját. Számos képet is vásárolt tőle s megoldotta ezeket *Rudnay Gyula*, *Vaszary János*, *Csók István*, *Ripp-Rónai* s más kitünő mestereink képeinek sorával, ezek ékesítették lakását, lettek művészi díszéivé kiadói hivatalos szobájának is. Ebben a művészi légkörben folytak polgári egyszerűségű napjai, ez frissítette fáradhatatlan munkájában, amely munka irodalomtörténeti jelentőségű kötetek egész sorából állott s *Herczeg, Gárdonyi, Kiss József* ma már klasszikusá vált szerzőkön kívül a kitünő magyar írók egész falanxjával ismertette meg közönségünket. Ebbeli érdemeinek méltatására nem tartjuk magunkat illetékeseknek, csak azt állapíthatjuk meg, hogy nemzeti művészetünk propagálására ki sem fordított annyi fáradtságot, kockázatos munkát és meleg szeretetet, mint ő. A művészetnek ez a vágya és megértése kiadott családja körére is: fia, *Farkas István*, menyé, *báry Kohner Ida*, festők. Szomorú véletlen, hogy fia annyi párizsi siker után éppen most rendezte első nagybom bemutatóját az *Ernst*-múzeumban, amidőn atyja, hetvenhat év terhével a vállán, örökre behúnyta szemét s nem láthatta művészfia munkásságának eredményeit.

ELSHEIMER ADÁM (1578—1610):

Alaktanulmány a művésznek a londoni National Galleryben lévő „Szent Lőrinc vértanúsága” című képéhez. Biszter, csetrajz. Az Esterházy-gyűjteményből. Orsz. M. Szépművészeti Múzeum